

IMPACTUL MEDIULUI DE ÎNVĂȚARE ASUPRA DEZVOLTĂRII HOLISTICE A COPILULUI

*Stela GÎNJU, dr., conf. univ.,
Brândușa IFTIMII, doctorandă*

Summary

This article describes the evolution of the Environment as a concept and emphasizes the correlation between it and the concept of Studying Environment. It presents the definition of the environment from several points of view: philosophical, sociological, ecological, psychological and pedagogical. The author lists the characteristics of a studying environment, such as they were defined by prominent scientists and also proposes new ones such as a „safe and educative environment”. Based on an empiric study, there are presented the results of a questionnaire undergone by teachers and the results of the observation of the studying environment in preschool institutions. The author suggests support practices that would create a more efficient studying environment.

Conceptul de „mediu” este obiectul de studiu al mai multor științe: biologie, ecologie, filozofie, sociologie, antropologie, psihologie și pedagogie, etc. Sensul direct al noțiunii „mediu” presupune „ambianța”, „tot ce ne înconjoară”, „totalitatea condițiilor naturale, în care decurge activitatea societății umane și a altor organisme [2, p. 617]. În filozofie, „mediu” este totalitatea condițiilor naturale, în care decurge activitatea societății umane și a organismelor [12, p. 435]. În sens mai larg, acest termen se extinde în aspectul social și ar însemna toate condițiile necesare pentru existență, care înconjoară omul: sociale, materiale, spirituale [16]. În sociologie apare noțiunea de „mediu social”, care se definește drept totalitatea condițiilor materiale, economice, politice, spirituale necesare pentru existența, formarea și activitatea indivizilor și a grupurilor sociale sau o parte a mediului înconjurător, care este formată din indivizi, grupuri, culturi care interacționează [17, p. 338]. De asemenea, în sociologie se subliniază că mediul este

factorul hotărâtor, care influențează formarea și dezvoltarea personalității.

În psihologie, noțiunea „mediu” se tratează din diverse aspecte: „ambianță”, „condiții”, ce ne conduc spre interacțiunea omului cu mediul înconjurător și cu alți oameni [15, p. 237].

Studiul bibliografic ne indică că pentru prima dată noțiunea de mediu a fost utilizată de către pedagogul P.F. Lesgaft, care a constatat relația dintre un anumit tip de dezvoltare a personalității cu tipul mediului pedagogic. Importanța mediului în dezvoltarea omului o subliniau și savanții: K.D. Ușinschii, L.N. Tolstoi, N.I. Pirogov.

Teoriile ambientaliste susțin rolul determinant al mediului, îndeosebi sociocultural în dezvoltarea personalității. Ambientalismul își are originile în cercetările biologilor. Momentul de debut al acestei orientări se considera teza transformistă formulată de Jean Baptiste Lamarck, în lucrarea sa, „Filosofia zoologică”. După Lamarck, mediul (ambianța) joacă un rol capital în evoluția viețuitoarelor. Sub presiunea factorilor de mediu, viețuitoarele se transformă (se adaptează), dobândind caracteristici noi pe care, apoi, le transmit moștenitorilor. Ideile lui Lamarck sunt susținute de întemeietorii pedagogiei moderne Comenius și Pestalozzi, dar și de reprezentanții behaviorismului contemporan, Skinner, Brunner ș.a. [9]. Concepția ambientalistă a fost susținută de către sociologi [5], dar și de unele curente pedocentriste, adepți ai cărora erau M. Montessori, L.Tolstoi, care promovau dezvoltarea copilului în mod liber, în cadrul mediului ambient, conform trebuințelor și aspirațiilor sale. M. Montessori [apud, 1] descrie proprietățile unui mediu educogen, menționând că acesta trebuie să fie ordonat, fiecare lucru având locul său, unde poate fi găsit în permanență și cu ușurință de copii. De asemenea, mediul trebuie să fie plăcut, atrăgător și îmbietor. Unul din principiile de bază ale educației Montessori este pregătirea mediului, accentuând că este „*de o importanță covârșitoare ceea ce copilul întâlnește în fiecare zi în jurul său.*”

Pedagogii din Reggio Emilia (Italia), Edwards, Gardini și Forman subliniază necesitatea unui mediu fizic care ar duce la informarea și implicarea copiilor. Ei confirmă că mediul fizic este și el „un pedagog” [apud, 7].

În pedagogie, mediul presupune: condițiile, în care decurge viața omului, ambianța lui, totalitatea oamenilor care sunt conectați prin toate aceste condiții [10]. Spațiul social care înconjoară omul, zona de activitate și de dezvoltare a individului, dar de asemenea incluzând fenomenele vieții sociale și personale ale omului: experiența anterioară de viață; experiența de comunicare, etc. [10]. Din aspect pedagogic, mediul este ambianța omului, condițiile, prin care se interacționează cu această ambianță. Aceste condiții manifestă o anumită influență în dezvoltarea personalității și pot activa sau frâna acest proces.

Conceptul „mediu”, a condus la apariția altui concept – „mediu de învățare”. Bazându-se pe aspecte filosofice și sociologice ale termenului mediu, Н.Б. Крылов definește „mediu de învățare” drept o parte a spațiului sociocultural, în care interacționează diverse procese de instruire și componentele sale și în care copilul se conectează prin legături culturale cu comunitatea, capătă experiență de activitate culturală [ibidem, 10].

Dezvoltând acest punct de vedere, Н.А. Спичко, caracterizează mediul de învățare ca totalitatea factorilor: psihologici, sociali și spațial-obiectuali, în care intră de asemenea factorul material și relațiile interpersonale [18, pp. 44-48]. Спичко menționează că toți factorii interacționează, se completează și au un anumit impact asupra fiecărui subiect din mediul de învățare.

Din punct de vedere doar pedagogic, conceptul de mediu de învățare este examinat de către pedagogul Г.Ю. Беляев care subînțelege prin mediu de învățare mediu instructiv-educational al unei instituții concrete de învățământ, care este modelată de activitatea pedagogică și a personalului administrativ [11, p. 72].

Reprezentând cerințele față de mediul de învățare, Кукушин B.C. consideră că mediul de învățare trebuie să fie: instructiv, dezvoltativ, educativ, informativ, ecologic, estetic, dialogat, uman, stimulator [14, p. 94].

Mediul de învățare se mai caracterizează prin încă două caracteristici: integrativitate și variabilitate.

Integrativitatea reprezintă relația dintre subiecții procesului instructiv-educativ (pedagogi, elevi copii, parteneri sociali ș.a.), diverse condiții (spațial-temporari, psihopedagogici, sociopedagogici, socioculturali, didactici). Interacțiunea dintre toate acestea favorizează eficiența procesului de dezvoltare holistică a personalității.

Variabilitatea mediului de învățare înseamnă posibilitatea de a interveni cu schimbări, explorări și elaborarea celor mai optimale combinații pentru eficientizarea dezvoltării copiilor.

Cercetarea noastră s-a desfășurat într-o instituție de educație timpurie din mediul urban. Obiectivul cercetării a fost: analiza corectitudinii amenajării mediului de învățare în grupă, cât și pe terenul grădiniței de copii. În calitate de instrumente de evaluare am utilizat chestionarul și fișa de observare. La chestionare au participat 10 cadre didactice din instituția respectivă. În elaborarea chestionarului ne-am condus de Standardele Naționale de dezvoltare profesională ale cadrelor didactice din instituțiile de educație timpurie [6] și fișele de reflecție preluate din lucrarea Metodologia cercetării acțiune în educația timpurie, autor Sadovei L., Gînju S. [4].

Făcând o generalizare a rezultatelor anchetării cadrelor didactice și manageriale din instituția de educație timpurie, putem conchide că majoritatea cadrelor didactice tind spre respectarea anumitor cerințe în amenajarea mediului de învățare fizic, dar totodată se atestă unele probleme, și anume: lipsa materialelor didactice variate, corelarea lor cu vârsta copiilor, funcționalitatea materialelor, lipsa etichetelor pe mobilier, plante și alte materiale, aglomerarea obiectelor de prisos, lipsa spațiului.

Pentru a analiza mediul și din punct de vedere social, cât și psihologic, am utilizat metoda observarea și instrumentele de evaluare – fișele de observare. Pentru a elabora fișele de observare am utilizat lucrarea „Instrument de dezvoltare profesională pentru îmbunătățirea calității practicilor educaționale în grupe și clase de copii”, autor Dawn Tankersey ș.a. [8]. Fișa de observare constă din următoarele componente: indicatori, nivele de performanță: (necorespunzător; început bun; practică de calitate). Pentru a putea completa această fișă de observare, am elaborat caracteristica nivelelor de performanță pentru fiecare dintre cei 6 indicatori analizați:

Indicator 1. Pedagogul creează un mediu care să-i asigure fiecărui copil simțul de apartenență și confort.

Indicator 2. Pedagogul creează un mediu care încurajează copiii să-și asume riscuri adecvate pentru dezvoltare și învățare.

Indicator 3. Pedagogul încurajează copiii să participe la planificarea, organizarea și întreținerea mediului din grupă.

Indicator 4. Pedagogul comunică clar așteptările legate de comportament și implică copiii în elaborarea regulilor.

Indicator 5. Pedagogul un mediu bazat pe valori democratice și promovează participarea.

Indicator 6. Pedagogul susține cu diverse materiale suficiente, accesibile și adecvate pentru etapa de dezvoltare a copiilor, care stimulează explorarea, jocul și învățarea.

Generalizând datele observărilor, putem constata că din cei 6 indicatori, doar un indicator este de nivel necorespunzător (33%), la 5 indicatori este de nivel – început bun (67%), la nivel – practică de calitate nu am putut să plasăm niciun indicator.

Analizând indicatorii de calitate pentru organizarea unui mediu de învățare [7], am observat că există o corelare dintre indicatorii supuși observării și Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani. În continuare vom demonstra această corelare și vom propune sugestii concrete de organizare a

unui mediu stimulativ pentru dezvoltarea holistică a copiilor. În articolul prezent este doar un model pentru un singur domeniu de dezvoltare.

Indicatori de calitate a mediului de învățate	Indicatori al dezvoltării copiilor de vârstă 6-7 ani, domeniul de dezvoltare cognitivă
Pedagogul creează un mediu care să-i asigure fiecărui copil simțul de apartenență și confort	688. Caută independent informații despre mediu prin utilizarea simțurilor, experimente, observare. 689. Se documentează din diferite surse (adulți, imagini, poze, cărți, internet).

Pentru realizarea acestor indicatori propunem următoarele practice de sprijin: plasarea pozelor copiilor, a lucrurilor copiilor care să le aducă aminte de familie. De exemplu, putem sugera părinților să aducă la grădiniță diverse poze, pe care sunt reprezentate moment de odihnă sau alte activități ale familiei, ale copilului, mai apoi, adunându-se mai multe poze de acest tip educatorul, împreună cu copiii vor realiza un poster „Familia mea” sau „Cum ne odihnim împreună?”. De asemenea, sugerăm personalizarea dulăpioarelor copiilor prin etichete, pe care sunt indicate numele și prenumele copiilor, dar și selectarea de către copii a imaginilor pe care sunt reprezentate plante sau animale. Sarcina copiilor este să lipească pe dulap imaginea pe care este reprezentat planta sau animalul, care începe cu prima literă a numelui sau a prenumelui.

Amenajarea corectă, bazată pe indicatorii de calitate a mediului în grupa de copii, cât și pe terenul grădiniței de copii este parte integrantă a responsabilităților profesionale ale educatorului și a muncii sale zilnice, componentă indispensabilă a dezvoltării instituționale și condiție a asigurării calității serviciilor educaționale, bazată pe Standardele de dezvoltarea profesională a cadrelor didactice din instituțiile de educație timpurie.

Bibliografie

1. Albulescu, I., Pedagogii alternative, București, 2014.
2. Dicționar explicativ al limbii române, Ed. Univers enciclopedic, București, 1996.
3. Pavlenco, M. ș.a Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani, Ed. Lyceum, Chișinău, 2019.
4. Sadovei, L., Gînju, S. ș.a. Metodologia cercetării-acțiune în educația timpurie. Suport de curs, Garomont studio, Chișinău, 2015.
5. Sălăvăstru, D., Psihologia educației, Polirom, Iași, 2004.
6. Standardele Naționale de dezvoltare profesională a cadrelor didactice din instituțiile de educație timpurie, Chișinău, 2008.
7. Tankersley, D., Cum aplicăm teoria în practică. Ghid pentru promovarea principiilor unei pedagogii de calitate, Ed. Epigraf, Chișinău, 2013.
8. Tankersley, D., Instrument de dezvoltare profesională pentru îmbunătățirea calității practicilor educaționale în grupe și clase de copii, Epigraf, Chișinău, 2014.
9. Tomșa, Gh., Bazele teoretice ale psihopedagogiei preșcolare, Editura V &Integral, București, 2007.
10. Батышев, С.Я., Энциклопедия профессионального образования, АПО, М., 1999.
11. Беляев, Г.Ю., Педагогическая характеристика образовательной среды в различных типах образовательных учреждений: дис. канд. пед. наук, М., 2000.
12. Ивин, А.А., Философия: энциклопедический словарь, Гардарики, М., 2004.
13. Крылов, Н.Б., Культурология образования, Народное образование, М., 2000.
14. Кукушин, В.С., Общие основы педагогики: учебное пособие для студентов педагогических вузов, Ростов н/Д: МарТ, М., 2006.
15. Немов, Р.С., Психология: словарь-справочник, ВЛАДОС-ПРЕСС, М., 2003.
16. Розенталь, М.М., Философский словарь, Изд. 3 -е., Политиздат, М., 1975.
17. Социологический энциклопедический словарь, Норма, М., 1998.

18. Спичко, Н.А., Образовательная среда в обучении иностранным языкам, в журнале: Иностранные языки в школе, 2004, № 5 сс. 44- 48.

DEZVOLTAREA PERSONALĂ – UN OBIECTIV PRIORITAR PE PARCURSUL VIEȚII

Natalia CARABET, dr., conf. univ.

Summary

The article addresses the issue of the actuality and importance of personal development not only at the level of the educational institution, as a planned activity carried out by specialists, but also in terms of personal motivation for this process to become permanent and continuous.

Pedagogia modernă este orientată spre prestarea serviciilor educaționale de calitate, ce pregătesc și dezvoltă potențialul personal la maxim. Dar, fără orientarea personală spre activități de dezvoltare personală, azi, nu putem vorbi despre socializarea eficientă cu semenii sau la nivel de comunitate, realizarea carierei, integrarea competențelor personale în domeniul de profesionalizare etc.

Dezvoltarea personală include activități și experiențe care au scopul final de a îmbunătăți starea de conștientizare, dezvoltare a talentelor și abilităților personale, îmbunătățirea calității vieții și contribuirea la realizarea aspirațiilor și viselor personale.

Cunoscut și sub denumirea de "self help" sau "evoluție personală", conceptul de dezvoltare personală include și activități formale sau informale pentru a dezvolta în alții roluri precum cel de profesor, ghid, consilier, manager, coach sau mentor.

Aspecte de țin de dezvoltarea personală sunt parte din curricula de formare la toate nivelele este de altfel, o cerință a timpului. La nivelul educației timpurii curricula menționează Domeniul de activitate „Eu, familia și societatea”, un subdomeniu al căruia este: dezvoltarea personală. La nivelul primar de educație,